

Aspe - een eigentijds literatuurproject

Paul D'Haeninck, Johan Lowyck & Esther De Baere

We weten allemaal dat het niet altijd gemakkelijk is om tso-leerlingen uit de derde graad warm te maken voor literatuur. Vaak worden de aangereikte romans te dik, te saai of te moeilijk bevonden en kunnen onze leerlingen zichzelf niet terugvinden in de verplichte lectuur. Het onderwerp of het thema van vele boeken spreekt hen op die leeftijd niet (meer) aan: de ene keer beschouwen ze het als stuff voor volwassenen en noemen ze het ouderwets; een andere keer blijkt het dan weer te kinderachtig. Omdat elke problematiek tegelijkertijd een uitdaging is, blijven we zoeken naar de meest geschikte oplossingen. De ervaring leert dat projectmatig werken in vele gevallen de juiste weg is om leerlingen te motiveren. Het lezen, dat leerlingen vaak als belastend en moeilijk ervaren, geven we een plaats in een geheel van activiteiten, zodat de nuttigheid ervan duidelijk wordt.

Door dit besef groeide gaandeweg het Aspeproject, dat aanvankelijk voor 6 Secretariaat-Talen bedoeld was. Toen ook 6 Informatica voor de zaak gewonnen was, breidden de mogelijkheden zich natuurlijk uit. Het is de bedoeling om te schetsen hoe het project over verschillende jaren evolueerde en onze ervaringen te verduidelijken.¹ Het begon allemaal in het schooljaar 2001-2002.

DE KEUZE VIEL OP PIETER ASPES MISDAADVERHALEN

Als Blankenbergse school hadden we op het gebied van motivatie natuurlijk een streepje voor. Toen onze leerlingen te weten kwamen dat (een van) Vlaanderens meest gelezen auteurs op een boogscheut van de klas woonde, wilde nagenoeg iedereen wat meer over de schrijver te weten komen. We besloten om met z'n allen op zoek te gaan naar alle info rond Aspes persoon: de ver-

zamelde kranten- en tijdschriftartikels prikten we aan de muurkrant in de klas. Een leerling wist ons zelfs te vertellen dat zij enkele jaren geleden nog in Aspes flat in de Franchommelaan had gewoond. De plaats waar alle succesvolle Van In-verhalen uitgebroed worden, was ooit haar slaapkamer.

Aspe localiseert zijn romans steeds in Brugge en omstreken. Deze herkenbaarheid stimuleerde de lectuur voor onze leerlingen. Zeker als ook bepaalde gebeurtenissen zich in Blankenberge afspelen. Daarom leek het ons een geschikte opdracht om de verschillende locaties in kaart te brengen. Het resultaat was een goede basis voor een website.

Het is onze ervaring dat voor veel onervaren lezers de stap naar misdaadromans minder groot is dan die naar andere literatuur. Door de aanwezige spanning zijn de jonge lezers steeds gericht op de ontknopning van het verhaal. Bovendien wordt hun aandacht vaak geprikkeld door de aanwezige humor,

de pikante fragmenten, de actie, de directe taal, en het onorthodoxe, vaak rebelse gedrag van het hoofdpersonage.

NIET LOS VAN DE CURSUS

In de lessen Nederlands gingen we vanzelfsprekend ook verder in op de thriller, de misdaadverhalen en aanverwante begrippen: hoe zijn de meeste speurdersverhalen opgebouwd? Welke zijn de klassieke detectives? Later konden we die dan met Pieter Van In vergelijken. Verder bestudeerden we het fenomeen 'spanning' aan de hand van kortverhalen en onderzochten we die op een later tijdstip in een andere misdaadroman.

Voor veel onervaren lezers is de stap naar misdaadromans minder groot dan die naar andere literatuur.

In het kader van de geïntegreerde proef houden onze leerlingen op het einde van het zesde jaar een presentatie. Als oefening kreeg iedereen (alleen of per twee) de niet te onderschatten opdracht om de gelezen Asperoman aan de klas

voor te stellen: op een overzichtelijke manier de personages en de belangrijkste gebeurtenissen op een rijtje zetten, zonder de ontknoping prijs te geven, want dat is dan weer de taak van de luisteraars.

Omdat in het zesde jaar ook toneel en film aan de orde zijn, mochten de leerlingen aanvankelijk als echte regisseurs op zoek gaan naar de meest geschikte cast voor een eventuele verfilming van hun roman. Voor hun presentatie brachten ze dan een aantal foto's uit kranten en tijdschriften mee. Interessant werd dan het vergelijken van de verschillende Hannelores, Van Ins, Versavels,...

BEZOEK VAN PIETER ASPE

Hoogtepunt van het project was voor de leerlingen natuurlijk het bezoek van de auteur zelf. Dat bereidden de leerlingen grondig voor. Iedereen schreef in de les een uitnodigingsbrief. De verschillende versies legden we dan samen om tot een geheel te komen. Tijdens het bezoek zelf werd het project voorgesteld. Nadien volgde een voorbereid gesprek rond de vragen die de leerlingen al altijd aan een auteur hadden willen stellen.

TRAILER

Om de lessen toneel en film praktischer te laten verlopen, proberen we ook altijd zelf een miniproductie op het getouw te zetten. Met de nakende verfilmingen van de Asperomans kregen we een wild idee in die richting. Een hele roman verfilmen is echter nooit realiseerbaar en een speurdersverhaal tot kortfilm verwerken leek ons ook niet gezond. Toen dachten we aan een filmtrailer: zo konden we enkele losse fragmenten zinvol met elkaar tot een geheel verbinden.

Na de studie van een aantal trailers kreeg iedereen de opdracht om een draaiboek te schrijven voor een trailer bij de verfilming van het gelezen boek. Hoewel dit een persoonlijke opdracht was, hebben we de leerlingen die hetzelfde boek gelezen hadden, vooraf wat laten brainstormen rond de keuze van de fragmenten en de opbouw van hun trailer. Bij het script diende iedereen een castvoorstel in en noteerde welke leerling voor een bepaalde rol in aanmerking kwam.

De geschreven werken werden geëvalueerd en met de meest bruikbare werd verder gewerkt. Taken werden verdeeld, de film-

opnames geregeld, de verzameling van attributen besproken... kortom, de leerlingen leerden werken met een agenda en beseften dat het project vanaf dat ogenblik heel wat energie en verantwoordelijkheidszin zou vergen. Of ze het tot een goed einde zouden brengen, viel nog af te wachten: de ketting is slechts zo sterk als z'n zwakste schakel!

WEBSITE

In het kader van Brugge 2002 kwamen we op het idee om een website te maken. We wilden aan de hand van de romans een zoektocht ontwikkelen. We besloten al snel om er de stad in vier zoektochten op te delen, want de Brugse locaties worden veelvuldig door Aspe beschreven. Aan het uitstippelen van die zoektocht ging natuurlijk een hele studie vooraf. Tijdens het lezen lieten we de leerlingen de locaties inventariseren. Ze moesten bij elke plaats een vraag over de inhoud van het boek verzinnen. Vanzelfsprekend schreven ze er meteen het antwoord en de bladzijde bij zodat we nadien alles gemakkelijk zouden kunnen controleren. Tot nu toe gebeurde alles nog individueel. Elke leerling hield zich bij zijn/haar eigen boek.

Vervolgens lieten we de leerlingen in groepsverband, dus samen met de andere klas, de vragen volgens locatie groeperen. Daarna hebben we de locaties op het stadsplan aangeduid en zo kwamen we tot vier zoektochten. Ook de locaties in Blankenberge werden op die manier geïnventariseerd. Dit bleef echter allemaal heel theoretisch, dus was het belangrijk om de wandelingen ook eens uit te proberen. Wij hebben er bewust voor gezorgd dat in elke groep zoveel mogelijk verschillende romans gelezen waren.

Tijdens de Aspedag (10 januari 2002) lieten we de leerlingen de eerste keer de wandelingen uitproberen en de zoektochten opstellen. Ze kregen een tweevoudige opdracht. Allereerst moesten ze voor een goede, degelijke wegbeschrijving zorgen. De duur van de wandeling werd bovendien goed getimed. Bij elke boekvraag zochten ze een vraag die men ter plaatse zou kunnen oplossen. Daarvoor werd ook een digitale foto genomen. Voor de leerlingen was het een uitdaging om een originele vraag te verzinnen, want ze wisten dat er al meerdere Brugse zoektochten zijn. Die locatievragen zijn volgens ons heel belangrijk, want we beseffen goed dat niet elke wandelaar alle boeken van Aspe gelezen zal hebben. Tijdens het schooljaar 2002-2003 lieten we de leerlingen die dan in het zesde jaar zaten, de controle uitvoeren.

Al het materiaal moest nu natuurlijk nog op de website geplaatst worden. Voor de structuur van de website zijn de leerlingen van 6 Informatica verantwoordelijk. Tijdens het schooljaar 2001-2002 is er al heel wat werk verricht, maar we opteren ervoor om elk jaar opnieuw met de klas 6 Informatica-beheer een kritische evaluatie te maken van het werk van vorig jaar. Leerlingen kunnen eventueel nieuwe ideeën voor de opbouw van de website aanbrengen, maar moeten ons dan wel overtuigen van de meerwaarde. Op die manier leren we hen niet enkel kritiek te geven (want dat lukt meestal aardig...) maar een antwoord te geven op de kritiek door een beter voorstel uit te werken. Vorig schooljaar is de structuur herwerkt en verbeterd en dit schooljaar hebben de leerlingen nog een betere invalshoek voor de structuur bedacht. We hebben lang gediscussieerd over hun voorstel, maar ze wisten ons uiteindelijk te overtuigen. En dus volgen we nu een nieuwe weg om de website op te bouwen. Natuurlijk blijft het doel en de

opzet ongewijzigd. Enig nadeel: het eind-product zal pas later klaar zijn dan we hoopten. Maar het leerproces is wel heel boeiend voor de leerlingen Informatica, en ook voor onszelf.

HET ONTWERPEN VAN DE WEBSITE DOOR DE LEERLINGEN INFORMATICA

•••••

De meeste leerlingen van deze richting zijn gebeten door informatica. Voor hen is informatica een vrijblijvende hobby, waar ze (vaak in hun eentje) veel tijd insteken. Verschillende leerlingen hebben een eigen webstek met informatie die zij belangrijk vinden. Het ontwerp ervan is aan geen enkele voorwaarde verbonden. Hen motiveren voor dit project is dus niet zo moeilijk.

De leerlingen worden opgeleid tot informatici die in de bedrijfswereld hun plaats moeten veroveren. Het informaticagebeuren in die wereld verschilt behoorlijk van hun bele-

ving nu. Werken met de computer is niet langer een hobby, maar moet op een professionele wijze gebeuren. Men werkt er vaak in team. Een website opbouwen doe je zelden alleen, maar in samenwerking met collega's in opdracht van een klant.

De opleiding houdt een belangrijke opdracht in: de hobby ombuigen tot

een professionele ingesteldheid. Het project Aspe is een belangrijk instrument om dit te bereiken: de website bouwen we met de klas op, wat een andere werkhouding vergt

dan alleen. De inhoud moet beantwoorden aan de wensen van iedereen, is niet vrijblijvend, en er moet rekening gehouden worden met de doelgroep.

De samenwerking met de leerlingen van 6 Secretariaat-Talen biedt een tweede meerwaarde: leerlingen krijgen de kans om de eigenheid van beide richtingen te ontdekken en op die manier respect te krijgen voor de eigen talenten. De leerlingen van Secretariaat-Talen zijn verantwoordelijk voor de inhoud, de leerlingen van Informatica voor het ontwikkelen van de website. We zijn realistisch genoeg om te beseffen dat niet iedereen de kans grijpt, maar opvoeden is toch hoofdzakelijk kansen aanreiken.

•••••

In de voorbereidende fase zochten we samen naar de voorwaarden waaraan de website moest voldoen en onderzochten we of het haalbaar is om dit project met de leerlingen uit te werken. Op het einde van deze fase hadden we als team leerkrachten een consensus rond de aanpak en een ruwe structuur van de website. We besloten dat de zoektocht op drie verschillende manieren kan gebeuren:

- (1) De route kan gevolgd worden op een kaart van Brugge en Blankenberge. Elke locatie is aangeduid en door een eenvoudige klik op de muis krijgt de gebruiker de vraag te zien.
- (2) Omdat niet iedereen over een snelle internetverbinding beschikt, is ook een tekstversie nodig.
- (3) Naast de virtuele zoektocht wordt een versie voorzien die afgedrukt kan worden voor de gebruikers die de zoektocht in de gezonde buitenlucht willen uitvoeren.

We zijn realistisch genoeg om te beseffen dat niet iedereen de kans grijpt, maar opvoeden is toch hoofdzakelijk kansen aanreiken.

Er zijn dus vier deeltaken, uit te voeren door vier teams: het ontwerpen van een intro, het ontwerpen van de zoektocht op kaart, de tekstversie en de *off line* zoektocht. Tijdens het schooljaar 2001-2002 kreeg elke groep een deeltaak en moest een voorstel uitwerken dat aan de andere groepen werd voorgesteld. Eens een consensus over het voorstel volgde de uitvoering. Een eerste ontwerp is aan de leerlingen van Secretariaat-Talen getoond zodat zij de inhoud konden aanpassen aan de website. Op het einde zijn de verschillende deeltaken samengevoegd tot een website.

Welke fouten zijn er toen gemaakt?

- Binnen elke groep was er een behoorlijke samenwerking. Uiteraard zijn er altijd leerlingen die een minimaal profiel aanhouden, wat in een klas van 22 leerlingen niet zo moeilijk is. Maar er was heel weinig overleg tussen de groepen zodat het samenvoegen van de website heel veel werk vergde en niet echt lukte. Omdat we het niet zinvol vinden dat de leerkracht dan maar het werk opknapt en er te weinig tijd overbleef, is de website niet gepubliceerd.
- Het project vergde veel meer tijd dan oorspronkelijk gedacht. In de voorbereidende fase is te weinig ingeschat hoeveel tijd het ontwerpen vraagt.
- Verschillende leerlingen hadden reeds een eigen website ontworpen waardoor we teveel op hun parate kennis gesteund hebben en te weinig kritisch stonden tegenover hun manier van werken. Een voorbeeld: leerlingen plukken 'codes' van het internet zodat ze een bestaande intro van een website kunnen kopiëren en enkel de inhoud aanpassen zonder de codes zelf te begrijpen. Zijn er achteraf problemen, dan is het moeilijk een oplossing te vinden omdat niemand de codes echt begrijpt.

Tijdens het schooljaar 2002-2003 zijn we het project gestart met het uitdiepen van de kennis. Naast het aanleren van technieken hebben we ook onderzocht aan welke voorwaarden een goede website moet voldoen. We hebben afspraken gemaakt over de *look & feel* van de website: het gebruik van kleuren, de functie van knoppen enz. moet voor elk onderdeel gelijk zijn zodat het uiteindelijk één website kan worden. Dat is niet eenvoudig want elke groep blijft op de deeltaak gefocust en verliest snel het geheel. Overleg tussen de groepen moet telkens opnieuw gestimuleerd worden. De gemaakte afspraken moeten vaak herhaald worden.

We voorzagen voldoende tijd zodat de leerlingen de website volledig zelf konden ontwerpen. Het was aanlokkelijk om 15 november als deadline te hanteren zodat we een afgewerkt product konden tonen, maar dat was niet haalbaar. Het is hun project, geen prestigeproject van de leerkracht Informatica of van de school.

ONZE BEVINDINGEN

Dit klas- en vakoverschrijdend project is niet alleen voor de leerlingen aangenaam, ook wij leerden bij. De samenwerking met collega's is heel interessant, omdat je elkaar vaak kunt aanvullen. Niet alleen op het vlak van ideeën, maar ook tijdens het project. Door projectmatig te werken, krijg je als leraar steeds meer de rol van coach en moet je soms op verschillende plaatsen tegelijk zijn, dus is het aangenaam om op collega's kunnen rekenen.

De leerlingen krijgen bij deze werkvorm een grote verantwoordelijkheid. Zij zorgen immers voor de inhoud en de structuur. Ze moeten initiatief nemen, durven uitproberen en hun creativiteit laten werken.

Noot

- 1 Deze bijdrage is de neerslag van onze presentatie op de 16de HSN-conferentie (Gent, 2002). Het is een licht gewijzigde versie van de bijdrage die verschenen is in het verslagboek van de conferentie: A. Mottart (red.): Retoriek en praktijk van het schoolvak Nederlands 2002. Gent: Academia Press, 2003.

Paul D'Haeninck, Johan Lowyck & Esther De Baere
p/a Sint-Jozefshandelsschool
Weststraat 86
8370 Blankenberge
johan.lowyck@pandora.be

T U S S E N D O O R

LEZEN IN HET TECHNISCH EN BEROEPSONDERWIJS

Er wordt wel eens gedacht dat jongeren in het vmbo (tso/bsc) alleen maar tv-kijken of 'op msn zitten' en helemaal niet lezen of willen lezen. De praktijk toont aan dat dit niet zo hoeft te zijn. Het is heel goed mogelijk om deze leerlingen met fictie in aanraking te brengen.

*Tijdens de studiedag die de Stichting Lezen (Nederland) op **19 februari 2004** in Utrecht (Vergadercentrum Vredenburg) organiseert, kunnen leraren kennis nemen van nieuwe inzichten en werkwijzen rondom het bevorderen van lezen bij deze doelgroep. De dag start om 10 u met een forumdiscussie. Vervolgens zijn er drie rondes workshops over onderwerpen als het kiezen van boeken, het fictiedossier, wetenschappelijk onderzoek en het programma Bazar.*

Stichting Lezen, Anne-Mariken Raukema

amrau@lezen.nl

<www.lezen.nl>